

Sygn. akt I C 796/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2013 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie Wydział I Cywilny

w składzie następującym :

Przewodniczący: Sędzia Sądu Okręgowego Tomasz Sobieraj

Protokolant: Anna Domozych

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2013 roku w Szczecinie

na rozprawie

1. sprawy z powództwa: S. B.

przeciwko: W. S. i D. S.

o unieważnienie umowy darowizny z dnia 19 kwietnia 2007 roku

oddala powództwo;

2. sprawy z powództwa: S. B.

przeciwko: W. S. i D. S.

o unieważnienie umowy darowizny z dnia 26 kwietnia 2007 roku

oddala powództwo.

Sędzia Sądu Okręgowego Tomasz Sobieraj

Sygn. akt I C 796/13

UZASADNIENIE

I/ Powód S. B. w pozwie wniesionym w dniu 5 lipca 2013 roku przeciwko pozwanym W. S. i D. S. zażądał „unieważnienia aktu notarialnego – umowy darowizny z dnia 19 kwietnia 2007 roku zawartej w Kancelarii Notarialnej w S. przy alei (...) przed notariuszem D. K. między W. S. – darczyńcą a D. S. – obdarowanym, z uwagi na:

1. pozorność umowy, o czym wiedziały strony umowy darowizny, polegającą na uniemożliwieniu dochodzenia wierzytelności od W. S. przez jej wierzycieli;
2. poświadczenie nieprawdy w umowie przez strony przez zapewnienie, że udział W. S. w nieruchomościach jest wolny od obciążeń, praw i roszczeń osób trzecich”.

Powód podniósł, że pozwani w dniu 19 kwietnia 2007 roku zawarli umowę darowizny, na podstawie której W. S. darowała, a D. S. przyjął darowiznę w postaci udziału w $\frac{3}{4}$ części w prawie własności nieruchomości rolnej, oznaczonej jako działka numer (...), położonej w obrębie W., o łącznej powierzchni 0,98 hektara, dla której Sąd Rejonowy w Szczecinie Wydział XX Zamiejscowy Ksiąg Wieczystych z siedzibą w Policach prowadzi księgę wieczystą Kw (...). Powód wskazał, że pozwana W. S. w umowie darowizny oświadczyła, że jej udział w nieruchomościach objętych

umową jest wolny od obciążeń, praw i roszczeń osób trzecich. Według powoda – w rzeczywistości pozwana w dniu 1 czerwca 2006 roku zawarła ze S. B. ugodę, na podstawie której zobowiązała się w terminie 72 miesięcy wywiązać z roszczeń powoda wobec niej wynikających ze stosunku pracy w spółce, w której pozwana była współwłaścicielką. Powód oświadczył, że pozwana nie wywiązała się z tych roszczeń, których wartość – zdaniem powoda – przekracza wartość darowanego przez pozwaną udziału w nieruchomościach [k. 2 akt].

II/ Powód S. B. w pozwie wniesionym w dniu 5 lipca 2013 roku przeciwko pozwanym W. S. i D. S. zażądał „unieważnienia aktu notarialnego – umowy darowizny z dnia 26 kwietnia 2007 roku zawartej w Kancelarii Notarialnej w S. przy alei (...) przed notariuszem D. K. między W. S. – darczyńcą a D. S. – obdarowanym, z uwagi na:

1. pozorną umowę, o czym wiedziały strony umowy darowizny, polegającą na uniemożliwieniu dochodzenia wierzytelności od W. S. przez jej wierzycieli;
2. poświadczenie nieprawdy w umowie przez strony przez zapewnienie, że udział W. S. w nieruchomościach jest wolny od obciążeń, praw i roszczeń osób trzecich”.

Powód podniósł, że pozwani w dniu 26 kwietnia 2007 roku zawarli umowę darowizny, na podstawie której W. S. darowała, a D. S. przyjął darowiznę w postaci udziału w $\frac{3}{4}$ części w prawie własności nieruchomości rolnej, oznaczonej jako działka numer (...), położonej w obrębie W., o łącznej powierzchni 0,78 hektara, dla której Sąd Rejonowy w Szczecinie Wydział XX Zamiejscowy Ksiąg Wieczystych z siedzibą w Policach prowadzi księgę wieczystą Kw (...). Powód wskazał, że pozwana W. S. w umowie darowizny oświadczyła, że jej udział w nieruchomościach objętych umową jest wolny od obciążeń, praw i roszczeń osób trzecich. Według powoda – w rzeczywistości pozwana w dniu 1 czerwca 2006 roku zawarła ze S. B. ugodę, na podstawie której zobowiązała się w terminie 72 miesięcy wywiązać z roszczeń powoda wobec niej wynikających ze stosunku pracy w spółce, w której pozwana była współwłaścicielką. Powód oświadczył, że pozwana nie wywiązała się z tych roszczeń, których wartość – zdaniem powoda – przekracza wartość darowanego przez pozwaną udziału w nieruchomościach [k. 2 akt Sądu Okręgowego w Szczecinie Wydział I Cywilny o sygn. akt I C 797/13].

Postanowieniem z dnia 27 sierpnia 2013 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie połączył obie powyższe sprawy do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia [k. 10 akt]

W odpowiedzi na pozew pozwani W. S. i D. S. wnieśli o oddalenie powództwa i obciążenie powoda kosztami procesu.

Strona pozwana po pierwsze podniosła, że powód nie posiada legitymacji procesowej czynnej do wytoczenia powództwa w niniejszej sprawie. Pozwani w szczególności zaprzeczyli, aby W. S. łączyła z powodem jakkolwiek umowa, zwłaszcza umowa o pracę oraz ugoda z dnia 1 czerwca 2006 roku. Zdaniem pozwanych – powyższa ugoda została sfalszowana. Pozwani podkreślili, że powód wraz z M. K. nękał ich licznymi procesami, co wynika z tego, że zaciągnęli oni liczne zobowiązania, których nie są w stanie spłacić. Strona pozwana jednocześnie przyznała, że pozwana W. S. jest w konflikcie z powodem, przez którego została pozwana o wynagrodzenia za lata 2001 – 2007 za okres rzekomej pracy w barze (...).

Strona pozwana po drugie wskazała, że po ukończeniu 60 roku życia W. S. przepisała swój udział w gospodarstwie rolnym na syna D. S. w drodze umów darowizny. Według pozwanych – umowy powyższe nie zostały zawarte dla pozorów, gdyż ich przyczyną był zamiar uzyskania przez pozwaną W. S. emerytury.

Po trzecie, pozwani podnieśli, że są oni już właścicielami nieruchomości objętych żądaniem pozwu, albowiem udziały w tych nieruchomościach zostały sprzedane przez pozwanego D. S. w 2008 roku A. Z. i K. L. [k. 24 – 27 akt].

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwana W. S. była współnikiem spółki cywilnej pod nazwą P., która między innymi prowadziła bar mleczny (...) w S..

Bezsporne, a nadto dowody:

- przesłuchanie strony powodowej – k. 33 akt;
- przesłuchanie pozwanego D. S. - k. 32 - 33 akt;
- przesłuchanie pozwanej W. S. - k. 32 akt.

Pomiędzy powodem S. B. a pozwaną W. S. istnieje spór dotyczący roszczeń powoda o ustalenie istnienia pomiędzy nimi stosunku pracy oraz zapłaty wynagrodzenia za lata 2001 – 2007. W związku z tym sporem toczą się postępowania sądowe z powództwa S. B. przeciwko W. S..

Bezsporne, a nadto dowody:

- przesłuchanie strony powodowej – k. 33 akt;
- przesłuchanie pozwanego D. S. - k. 32 - 33 akt;
- przesłuchanie pozwanej W. S. - k. 32 akt.

Pozwanej W. S. przysługiwał udział w $\frac{3}{4}$ części we współwłasności gospodarstwa rolnego położonego w W., w skład którego wchodziły między innymi nieruchomości rolne oznaczone w ewidencji gruntów jako działki numer (...). Pozostały udział w prawie własności powyższego gospodarstwa rolnego wynoszący $\frac{1}{4}$ przysługiwał jej córce M. K..

Bezsporne, a nadto dowody:

- przesłuchanie strony powodowej – k. 33 akt;
- przesłuchanie pozwanego D. S. - k. 32 - 33 akt;
- przesłuchanie pozwanej W. S. - k. 32 akt.

W dniu 19 kwietnia 2007 roku została zawarta w formie aktu notarialnego umowa darowizny, której stronami byli pozwani W. S. jako darczyńca i pozwany D. S. jako obdarowany. W powyższej umowie darowizny pozwana W. S. darowała pozwanemu D. S. przysługujący jej udział w $\frac{3}{4}$ części w prawie własności nieruchomości rolnej, położonej w W., oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer (...), dla której Sąd Rejonowy w Szczecinie Wydział XX Zamiejscowy Ksiąg Wieczystych z siedzibą w Policach prowadził wówczas księgę wieczystą Kw (...). Jednocześnie pozwana W. S. złożyła oświadczenie, że opisany wyżej udział wolny jest od obciążeń, praw i roszczeń osób trzecich.

Bezsporne, a nadto dowody:

- przesłuchanie strony powodowej – k. 33 akt;
- przesłuchanie pozwanego D. S. - k. 32 - 33 akt;
- przesłuchanie pozwanej W. S. - k. 32 akt.

W dniu 26 kwietnia 2007 roku została zawarta w formie aktu notarialnego umowa darowizny, której stronami byli pozwani W. S. jako darczyńca i pozwany D. S. jako obdarowany. W powyższej umowie darowizny pozwana W. S. darowała pozwanemu D. S. przysługujący jej udział w $\frac{3}{4}$ części w prawie własności nieruchomości rolnych, położonych w W., oznaczonej w ewidencji gruntów jako działki numer (...), dla której Sąd Rejonowy w Szczecinie Wydział XX Zamiejscowy Ksiąg Wieczystych z siedzibą w Policach prowadził wówczas księgę wieczystą Kw (...). Jednocześnie pozwana W. S. złożyła oświadczenie, że opisany wyżej udział wolny jest od obciążeń, praw i roszczeń osób trzecich.

Bezsporne, a nadto dowody:

- przesłuchanie strony powodowej – k. 33 akt;

- przesłuchanie pozwanego D. S. - k. 32 - 33 akt;
- przesłuchanie pozwanej W. S. - k. 32 akt.

W czasie zawierania oznaczonych wyżej umów darowizny powodowi S. B. nie przysługiwało ograniczone prawo rzeczowe na nieruchomości lub udziale w nieruchomości stanowiących przedmiot darowizny. Nie zostało także ujawnione w księgach wieczystych prowadzonych dla tych nieruchomości żadne roszczenie lub prawo osobiste przysługujące powodowi S. B..

Bezsporne, a nadto dowody:

- przesłuchanie strony powodowej – k. 33 akt;
- przesłuchanie pozwanego D. S. - k. 32 - 33 akt;
- przesłuchanie pozwanej W. S. - k. 32 akt.

Zasadniczą przyczyną, dla której pozwana W. S. dokonała darowizny na rzecz pozwanego S. B. należącego do niej udziału w gospodarstwie rolnym, był zamiar ubiegania się o emeryturę rolniczą w związku z ukończeniem sześćdziesiątego roku życia, do czego konieczne było zaprzestanie działalności rolniczej.

Dowody:

- przesłuchanie pozwanego D. S. - k. 32 - 33 akt;
- przesłuchanie pozwanej W. S. - k. 32 akt.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwa okazały się bezzasadne.

Na wstępie wskazać trzeba, że stosownie do dyspozycji art. 321 § 1 k.p.c. sąd jest związany żądaniem pozwu. W rozpoznawanej sprawie strona powodowa jednoznacznie wskazała, że domaga się unieważnienia umów darowizny zawartych przez pozwanych w dniu 19 kwietnia 2007 roku i w dniu 26 kwietnia 2007 roku. Podkreślenia wymaga, że należy odróżnić „unieważnienie” czynności prawnej od „ustalenia nieważności” czynności prawnej. Ten pierwszy rodzaj rozstrzygnięcia zakłada, że to sąd w wyroku, który ma charakter konstytutywny, powoduje skutek w postaci doprowadzenia do nieważności danej czynności prawnej, podczas gdy w przypadku ustalenia nieważności czynności prawnej wyrok sądu ma charakter deklaracyjny, gdyż jedynie stwierdza zaistnienie danego skutku prawnego w postaci nieważności. Zauważyć trzeba, że w polskim systemie prawnym unieważnienie umowy w drodze orzeczenia sądowego ma charakter wyjątkowy i może nastąpić tylko w sytuacjach przewidzianych w ustawie. Najbardziej klasycznym przykładem takiego przepisu jest art. 388 k.c. regulujący instytucję tzw. wyzysku, choć możliwość unieważnienia umowy przewidują także np. przepisy art. 12 ust. 1 pkt. 4 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom sądowym i art. 237 ustawy z dnia 18 września 2001 r. – Kodeks morski. W rozpoznanej sprawie żadna z podanych przez powoda podstaw faktycznych powództwa nie uzasadnia jednak zastosowania któregośkolwiek z powyższych przepisów. W szczególności zauważyć trzeba, że pozorność umowy stanowi wadę oświadczenia woli, która powoduje z mocy ustawy nieważność czynności prawnej i tym samym sąd nie może takiej czynności unieważnić, a jedynie może – w przypadku spełnienia przesłanek z art. 189 k.p.c. - stwierdzić jej nieważność. Z kolei podanie w treści czynności prawnej niezgodnego z prawdą oświadczenia co do stanu prawnego nieruchomości w zakresie istniejących obciążeń, praw lub roszczeń osób trzecich nie stanowi nie tylko podstawy do unieważnienia umowy, ale także do ustalenia nieważności tej czynności, albowiem powyższe oświadczenie jako oświadczenie wiedzy mogłoby być poddane ocenie jedynie z punktu widzenia jego prawdziwości, a nie ważności. Wyjątek dotyczyłby sytuacji, w której dany podmiot składając takie oświadczenia, doprowadziłby do tego, że strona dokonująca czynności prawnej działałaby pod wpływem błędu, jednak w przypadku skutecznego uchylecia się od

skutków prawnych oświadczenia woli dokonanego pod wpływem błędu, również doszłoby do nieważności takiego oświadczenia z mocy samego prawa.

Konkludując, w tym stanie rzeczy, żądania unieważnienia umów darowizny zawartych przez pozwanych nie znajdują żadnej podstawy faktycznej ani prawnej, co uzasadnia wytoczonych w rozpoznawanej sprawie powództw.

Sąd obowiązany jest jednocześnie wskazać, że gdyby nawet założyć, że strona powodowa domaga się ustalenia nieważności opisanych wyżej czynności prawnych, to powyższe żądanie – którego podstawą prawną stanowiłby art. 189 k.p.c. - również nie zasługiwałoby na uwzględnienie.

Zgodnie z dyspozycją wyżej wymienionego przepisu – „Powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny”. Oznacza to, że istnieją dwie przesłanki powództwa o ustalenie, które powinny wystąpić łącznie:

- 1/ ustalenie powinno dotyczyć stosunku prawnego lub prawa, a nie okoliczności faktycznej;
- 2/ powód powinien mieć interes prawny w ustaleniu danego stosunku prawnego lub prawa.

W rozpoznawanej sprawie zostałyby spełniona niewątpliwie pierwsza z wymienionych przesłanek. Ustalenie nieważności umów darowizny zawartych przez pozwanych oznaczałoby w istocie ustalenie nieistnienia stosunków prawnych wynikających z powyższych umów, co mieści w dyspozycji art. 189 k.p.c.

W ocenie sądu powód nie posiada jednak interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności powyższych czynności prawnych na drodze sądowej. Stosownie do utrwalonego stanowiska judykatury [vide np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, I ACa 1046/98, OSA 1999/11-12/49; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 1997 roku, II CKU 7/97, Prokuratura i Prawo 1997/6/39], który podziela sąd orzekający w niniejszej sprawie – interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. zachodzi wówczas, gdy istnieje obiektywna niepewność stanu prawnego lub prawa, która rodzi po stronie powoda potrzebę uzyskania ochrony jego sytuacji prawnej. Jednocześnie w orzecznictwie podkreśla się, że brak jest interesu prawnego w ustaleniu określonego prawa lub stosunku prawnego, gdy osoba zainteresowana może w innej drodze, np. w procesie o świadczenie, o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego, a nawet w drodze orzeczenia o charakterze deklaratoryjnym, osiągnąć w pełni ochroną swych praw [vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 1997 roku, II CKN 201/97, Monitor Prawniczy 1998/2/3].

Podkreślić trzeba, że powód swój interes prawny w wytoczeniu powództwa wywodził z faktu, że jest wierzycielem pozwanej W. S. i tym samym jest zainteresowany w ustaleniu nieważności zawartych przez nią umów.

Na wstępie wskazać trzeba, że przedłożona przez stronę powodową kserokopia ugody z dnia 2 czerwca 2006 roku nie posiada mocy dowodowej, albowiem walor dowodu z dokumentu ma jedynie oryginał takiego dokumentu lub poświadczony za zgodność z oryginałem odpis dokumentu. Biorąc pod uwagę powyższy fakt, a także podniesiony przez pozwaną zarzut braku autentyczności oznaczonej wyżej kserokopii, uznać trzeba, że powyższa kserokopia nie ma przymiotu dowodu przydatnego dla ustalenia istnienia wiarygodności przysługującej powodowi w stosunku do pozwanej W. S.. Z tego względu sąd oddalił wnioski powoda o przeprowadzenie dowodu z kserokopii umowy – ugody z dnia 1 czerwca 2006 roku, a w konsekwencji także wnioski strony pozwanej o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu grafologii na okoliczność autentyczności tego dokumentu jako niemożliwy do przeprowadzenia z uwagi na to, że powód nie dysponował oryginałem powyższej umowy.

Powyższe okoliczności nie przesądzają jednak braku interesu prawnego powoda w żądaniu ustalenia nieważności umów darowizny zawartych przez pozwanych. Sama strona pozwana przyznała bowiem, że pomiędzy powodem S. B. a pozwaną W. S. istnieje spór dotyczący roszczeń powoda o ustalenie istnienia pomiędzy nimi stosunku pracy oraz zapłaty wynagrodzenia za lata 2001 – 2007 oraz to, że w związku z tym sporem toczą się postępowania sądowe. W ocenie sądu – sam fakt, że powód dochodzi tego rodzaju roszczeń w stosunku do pozwanej pozwala co do zasady przyjąć istnienie po jego stronie potencjalnego interesu prawnego w ustaleniu nieważności czynności prawnych

dokonanych przez pozwanych. Z tego względu sąd uznał, że zbędne jest w postępowaniu zainicjowanym powództwem wywodzonym z art. 189 k.p.c. badanie, czy w istocie na pozwanej W. S. spoczywa wymagalne zobowiązanie wobec powoda. Kierując się powyższymi przesłankami sąd oddalił wnioski powoda o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków M. K. i Z. D. i wniosek pozwanych o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka A. K. jako dotyczących okoliczności nie mających zasadniczego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Podkreślić trzeba, że posiadanie przez powoda przymiotu potencjalnego wierzyciela pozwanej W. S. nie oznacza jednak istnienia po jego stronie interesu prawnego w ustaleniu nieważności zawartych przez nią umów darowizny. Można wprawdzie założyć, że wierzyciel jest z reguły zainteresowany ustaleniem, czy czynność prawna, w wyniku której doszło do rozporządzenia przez dłużnika należącym do niego prawem majątkowym, jest ważna. Zauważyć jednak trzeba, że w przypadku nieruchomości, dla których urządzona jest księga wieczysta, ustalenie nieważności czynności prawnej prowadzącej do zmiany właściciela, nie da możliwości skutecznego przeprowadzenia egzekucji z tego prawa majątkowego – w szczególności w przypadku, gdy wierzyciel nie posiada jeszcze tytułu wykonawczego i nie doszło do wszczęcia postępowania egzekucyjnego z tej nieruchomości przed dokonaniem powyższej czynności prawnej. Dotyczy to zwłaszcza sytuacji, w której - tak jak w badanej sprawie - doszło do kolejnych zmian właściciela spornych nieruchomości. Z tego punktu widzenia pełną ochronę interesu prawnego wierzyciela zapewni jedynie uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym poprzez wpisanie jako właściciela nieruchomości osoby będącej dłużnikiem powoda. Okoliczność ta w niniejszym postępowaniu prowadzi do wniosku, że powód nie ma interesu prawnego w ustaleniu nieważności umów darowizny zawartych przez pozwanych, gdyż nawet wyrok uwzględniający powyższe powództwo nie umożliwiłby mu zaspokojenia roszczeń wobec pozwanej W. S. z przedmiotu darowizny.

W tym stanie rzeczy – skoro nie zostałyby spełnione przesłanki przewidziane w art. 189 k.p.c. - powództwo oparte na tej podstawie również podlegałoby oddaleniu.

Niezależnie od tego za powyższym rozstrzygnięciem przemawiają inne okoliczności.

Mianowicie w świetle zebranego w sprawie materiału dowodowego brak podstaw do przyjęcia, że zarówno umowa darowizny z dnia 19 kwietnia 2007 roku, jak i umowa darowizny z dnia 26 kwietnia 2007 roku są nieważne.

Strona powodowa wywodziła nieważność powyższych czynności prawnych z istnienia wady oświadczenia woli w postaci pozorności.

Zgodnie z art. 83 § 1 k.c. „Nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Jeżeli oświadczenie takie zostało złożone dla ukrycia innej czynności prawnej, ważność oświadczenia ocenia się według właściwości tej czynności”.

Podkreślić trzeba, że w orzecznictwie wskazuje się, że przewidzianą art. 83 § 1 k.c. wadę pozorności oświadczenia woli wyznaczają, zachodzące łącznie elementy, obejmujące oświadczenie woli złożone drugiej stronie jedynie dla pozorów oraz zgodę odbiorcy tego oświadczenia. Istotą pozorności oświadczenia woli jest brak konstytutywnej cechy, z jaką wiąże się każde oświadczenie woli, w postaci zamiaru wywołania skutków prawnych, wynikających z podejmowanej czynności prawnej. Pozorność może zachodzić zarówno wtedy, gdy pod pozorowaną czynnością nie kryje się inna czynność, jak i wtedy, gdy pod pozornym oświadczeniem ukrywa się inna czynność prawna

Wykładnia art. 83 § 1 k.c. wymaga przede wszystkim wyjaśnienia zawartych w nim pojęć „oświadczenie woli” i „czynność prawna” oraz określenia ich wzajemnej relacji. Z końcowej części tego przepisu w brzmieniu „ważność oświadczenia ocenia się według właściwości tej czynności” wynika, że ustawodawca przyjął, iż podstawowym i koniecznym składnikiem czynności prawnej jest co najmniej jedno oświadczenie woli. W rezultacie uwzględnił tradycyjne i dominujące w doktrynie ujęcie czynności prawnej, którą jest na przykład umowa darowizny nieruchomości, wymagająca złożenia zgodnych oświadczeń woli przez darczyńcę i obdarowanego, wyrażających ich wolę przejścia własności z darczyńcy na obdarowanego bez żadnego ekwiwalentu. Można więc uznać, że czynność prawna jest stanem faktycznym, na który składają się elementy określone przez normę prawną [vide art. 56 k.c.],

wśród których jest przynajmniej jedno oświadczenie woli. Oświadczeniem woli jest takie zachowanie, które wyraża w sposób dostateczny zamiar wywołania skutku w postaci ustanowienia zmiany lub ustania stosunku prawnego. Wadami oświadczenia woli nie są wszystkie nieprawidłowości występujące w toku jego podejmowania i wyrażania, lecz tylko takie, które zostały uznane za wady przez ustawodawcę.

Jak wskazano wyżej - pozorność występuje wtedy, gdy oświadczenie woli jest złożone drugiej stronie dla pozorów, tj. bez zamiaru wywołania skutków prawnych; druga strona musi mieć świadomość, że oświadczenie składane jest w takim celu, a także zaakceptować brak zamiaru wywołania skutków prawnych. Choć oświadczenie woli pozorne nie zmierza do wywołania skutków prawnych, to musi się charakteryzować dążeniem do stworzenia wrażenia pozorów, że zamiar taki istnieje, a składający traktuje je poważnie. W takim wypadku składający takie oświadczenie albo nie chce w ogóle wywołać skutków prawnych związanych bezpośrednio z jego złożeniem, albo chce wywołać inne niż wynikają ze złożonego oświadczenia. Jeżeli brak najistotniejszego składnika oświadczenia woli, czyli elementu tworzącego prawo, tj. zamiaru wywołania zwykłych skutków prawnych, jakie wiążą się z takim oświadczeniem, to nie jest to oświadczenie woli rzeczywiste; występuje tu tylko pozór oświadczenia woli i w konsekwencji pozór czynności prawnej.

Podkreślić trzeba, że prawo nie wymaga, aby na skutek pozorności w każdym wypadku nastąpiło wprowadzenie w błąd lub oszukanie osoby trzeciej, jest jednak konieczne, aby niewystępująca w rzeczywistości wola stron była na zewnątrz upozorowana w sposób wytwarzający przeświadczenie, że zawierająca ją czynność prawna pozorna została dokonana. Wytworzenie takiego nieprawdziwego obrazu ma dotyczyć przede wszystkim wrażenia dokonania określonej czynności prawnej, podczas gdy w rzeczywistości nic się nie zmienia w sferze prawnej stron albo zmiana ma inny charakter, niż wskazuje na to treść złożonych oświadczeń. Wyrażona w takich warunkach czynność prawna, przy spełnieniu pozostałych jej przesłanek jest czynnością pozorną ze względu na objęte nią pozorne oświadczenie woli.

W niniejszej sprawie brak podstaw do przyjęcia, że pozwani zawierając obie badane umowy darowizny nie chcieli wywołać wynikających z tych czynności prawnych skutków prawnych.

Strona powodowa formułując taki zarzut wskazała, że pozwani dokonując powyższych czynności prawnych chcieli uniemożliwić dochodzenie roszczeń przez wierzycieli W. S.. W ocenie sądu – powód powyższych twierdzeń w żaden sposób nie uzasadnił, albowiem nie naprowadził żadnych dowodów, które zmierzałby do wykazania, że pozwana W. S. składając oświadczenie o nieodpłatnym przeniesieniu na rzecz pozwanego D. S. udziałów we współwłasności nieruchomości stanowiących przedmiot umowy darowizny nie chciała wywołać powyższych skutków prawnych, a jedynie ukryć swój majątek przed roszczeniami wierzycieli. Po pierwsze, powód nie wykazał, aby w tym czasie pozwana W. S. miała wymagalne zobowiązania, które mogłyby prowadzić do wszczęcia egzekucji z jej majątku. Po drugie, gdyby nawet założyć, że motywem działania pozwanej W. S. było pokrzywdzenie wierzycieli poprzez przeniesienie swego majątku na pozwanego D. S., to okoliczność przemawia przeciwko pozorności składanych przez nich oświadczeń, albowiem wskazywałaby na to, że wolą obu stron było wywołanie skutku w postaci nabycia przysługującego pozwanej W. S. udziału w gospodarstwie rolnym przez pozwanego D. S., czyli zmiany ich właściciela po to właśnie, aby wierzyciele nie mogli się z tych prawa majątkowych zaspokoić swoich roszczeń.

Niezależnie od tego w ocenie sądu wiarygodne są twierdzenia strony pozwanej, że główną przyczyną zawarcia umów darowizny spornego gospodarstwa rolnego była chęć uzyskania prawa do emerytury przez pozwaną W. S.. W istocie porównanie dat dokonania powyższych czynności prawnych z wiekiem tej pozwanej wskazuje, że w tym właśnie okresie pozwana ukończyła 60 lat i tym samym nabyła prawa do emerytury rolniczej. Z przepisu art. 19 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników wynika zaś, że przesłanką otrzymania takiej emerytury jest zaprzestanie prowadzenia działalności rolniczej. W tym stanie rzeczy należy dać wiarę pozwanym, że celem zawarcia umów darowizny było zapewnienie pozwanej W. S. prawa do emerytury rolniczej, a nie ukrycie majątku przed wierzycielami.

Z powyższych przyczyn brak podstaw do przyjęcia, że badane czynności prawne byłyby nieważne z powodu pozorności oświadczenia woli złożonego przez pozwaną W. S..

Jak wskazano wyżej – nie można również wyprowadzać nieważności powyższych umów darowizny z rzekomego faktu „poświadczenie nieprawdy w umowie przez strony przez zapewnienie, że udział W. S. w nieruchomościach jest wolny od obciążeń, praw i roszczeń osób trzecich”.

Po pierwsze, w zakresie opisanego wyżej oświadczenia nie mamy do czynienia z oświadczeniem woli, lecz oświadczeniem wiedzy. Takie oświadczenia nie poddają się ocenie z punktu widzenia ich ważności, lecz jedynie pod kątem ich prawdziwości, przy czym nawet złożenie nieprawdziwego oświadczenia co do stanu prawnego nieruchomości stanowiącej przedmiot umowy darowizny nie powoduje nieważności tej czynności prawnej. Podanie takiej nieprawdziwej informacji skutkować może jedynie tzw. względną nieważnością czynności prawnej, jeżeli zostaną spełnione przesłanki konstrukcyjne wady oświadczenia woli w postaci błędu. Taki błąd w postaci mylnego wyobrażenia o treści dokonywanej czynności prawnej musiałby jednak powstać u drugiej strony umowy, czyli w tym przypadku u pozwanego D. S. i to on musiałby z tego powodu uchylić się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu. W rozpoznawanej sprawie – pozwany D. S. na taką okoliczność się jednak nie powoływał i z tego względu strona powodowa – jako osoba trzecia - nie może z tego faktu wywodzić żadnych skutków prawnych.

Po drugie, niezależnie od tego wskazać trzeba, że oświadczenie pozwanej W. S. o tym, że stanowiące przedmiot darowizny udziały w nieruchomościach są wolne od obciążeń, praw i roszczeń osób trzecich, było zgodne z prawdą. Powód w szczególności nie wykazał, aby w czasie dokonywania spornych czynności prawnych powyższe prawa majątkowe były obciążone jakimkolwiek ograniczonym prawem rzeczowym ewentualnie doszło do ujawnienia w księdze wieczystej praw osobistych i roszczeń osób trzecich. Należy zwrócić uwagę, że gdyby nawet założyć, że w tym okresie powodowi przysługiwały w stosunku do powódki roszczenia z tytułu łączącego ich stosunku pracy, to miałyby one charakter obligacyjny. Oznacza to, że obciążałyby one osobę dłużnika, a nie nieruchomość stanowiącą majątek dłużnika. Dopiero ujawnienie powyższego roszczenia w księdze wieczystej prowadzonej dla danej nieruchomości nadawałoby temu roszczeniu rozszerzoną skuteczność w stosunku do każdorazowego właściciela tej nieruchomości. W rozpoznawanej sprawie jest bezsporne, że potencjalne roszczenia przysługujące powodowi w stosunku do pozwanej W. S. nie zostały wpisane w księgach wieczystych prowadzonych dla nieruchomości objętych umowami darowizny, a tym samym nie można ich było zakwalifikować jako roszczenia obciążającego te nieruchomości. W tym stanie rzeczy oświadczenie złożone przez pozwaną w umowach darowizny z dnia 19 kwietnia 2007 roku i z dnia 26 kwietnia 2007 roku było w pełni prawdziwe i z tych oświadczeń nie można wyprowadzać dla pozwanych żadnych negatywnych skutków, zwłaszcza w zakresie ważności dokonanych czynności.

Biorąc pod uwagę, że nie zachodzą inne okoliczności powodujące nieważność spornych umów, powództwo o ustalenie ich nieważności okazałoby się również bezzasadne.

Kierując się powyższymi przesłankami powództwo należało oddalić, co znalazło wyraz w rozstrzygnięciach zawartym w sentencji.

Sędzia Sądu Okręgowego Tomasz Sobieraj

Zarządzenie:

1/ odnotować;

2/ odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć powodowi i pozwanemu D. S., jednocześnie informując tego ostatniego, że sąd nie wydał wyroku w sprawie o sygn. Ns 2909/12

3/ przedłożyć za 15 dni lub z apelacją.

SSO Tomasz Sobieraj 08.10.2013 r.